

Izhaja vsak petek.

Uredništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

GLASNIK

Naročnina znaša:

celoletna K 4'—
pololetna „ 2'—
četrtletna „ 1'—
Posamezna šte. „ 0'10

AVSTRIJSKE KRŠČANSKE TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE.

Št. 37.

V Ljubljani, dne 11. septembra 1914.

Leto VII.

Habemus Pontificem!

Benedictus XV.

Imamo papeža! Benedikt XV. Tri dni je čakal Rim, predno so najvišji cerkveni knezi, kardinali izvolili naslednika rajnemu papežu Piju X. Najvišji cerkveni krogi so modro izvršili svojo sveto dolžnost. V hudih časih so izbrali, vodeni po sv. Duhu, sv. Cerkvi modrega novega poglavarja. Izvolili so najspodobnejšega med sposobnimi. Ozirali so se na svetoven položaj in da mora Cerkev kot taka tudi potem, ko sklepejo mogotci tega sveta mir po sedanjih vojski, nadaljevati vojsko proti mogočnejšim in hujšim sovražnikom in mora v tej vojski tudi zmagati. Naša vojska gre proti tisti svobodomiselnosti popačenosti, ki je spravila nekdanjo tako mogočno katoliško Francijo skoraj v popolno propast. Slovensko krščansko socialno delavstvo moli in prosi Boga, da bi naš Izveličar in odrešenik blagoslovil delo novega Kristusovega namestnika!

× × ×

Novoizvoljeni sv. Oče je bil rojen 21. novembra 1854 v Genovi. Njegovi starši so bili marchese Giuseppe Della Chiesa, mati pa marchesa Giovanna, rojena Migliorata. Ko je bil izvoljen za papeža, je izjavil, da se bo imenoval Benedikt XV. Lepo se je ob tej priliki izpolnilo prerokovanje sv. Malahije, ki je sedanjega sv. Očeta označil z »zapuščenca Cerkev«. »Della Chiessa« genovskih grofov tega imena, se po naše pravi »od cerkve«. Ko je bil izvoljen bolonjski nadškof, sedanjí sv. Oče, za glavarja edino izveličavne rimske katoliške cerkve, je zapustil svoje lastno ime »od cerkve«; cerkvena in svetna zgodovina ne bo poznala grofa »od cerkve« marveč edino papeža Benedikta XV.

Zelo nadarjen in učen je papež Benedikt XV. Mladi grof je po dovršenih gimnazijskih študijah v Genovi študiral pravo na vseučilišču svojega domačega mesta in je dobil doktorski klobuk in naslov doktor juris, ali po naše jezični doktor, že leta 1874., ko je bil torej šele 20 let star. Lahko bi bil mladi doktor, grof živel brezskrbno, lagodno življenje in bi si bil iz prava, ali iz uprave ali pa iz politike cekine koval, a mladega grofa doktorja je vleklo srce v duhovski stan.

Nekaj mesecev potem, ko je postal jezični doktor, je dr. grof della Chiesa vstopil v koleg Cabranica, da se pripravlja in da študira bogoslovne vede. Ni miroval prej, in je napravil tudi najtežje bogoslovne študije, tako, da je

postal tudi doktor bogoslovja, ali kakor naše ljudstvo tako lepo pravi po starem, doktor svetega pisma. Posvečen je bil dvakratni doktor za duhovnika 21. decembra 1878, ko je bil komaj dohro 24 let star. Mladega duhovnika, dvakratnega doktorja, je prevevala velikanska ukaželnost in je vstopil še v Akademio degli Nobili, kjer se je naprej v bogoslovnih vedah izpopolnjeval in učil.

Na učenega mladega gospoda, dvakratnega doktorja, so postali pozorni v Vatikanu in radi so ga sprejeli, ko je prosil za službo v Vatikanu. Imenovan je bil za uradnika tajništva za izredne stvari, mesto, ki jo je imel svojčas tudi slavni državni tajnik »luči na nebu«, velikega socialnega papeža in modrega državnika, ljubljenca Slovanov, papeža Leona XIII., kardinal Rampolla. Izredno nadarjeni kardinal Rampolla, mož, ki je umrl v duhu svetosti, je vzel mladega, učenega in pobožnega duhovnika, grofa della Chiesa. Ko je bil imenovan Rampolla del Tindaro za nuncija v Madridu, ga je z monsignorom Legno spremljal v špansko prestolnico tudi dr. grof della Chiesa. Vrnil se je z Rampollom v Rim, ko je njegovega očetovskega prijatelja imenoval papež Leon XIII. za kardinala l. 1878. V Rimu so ga takoj zopet pridelili državnemu tajništvu.

Mladi učeni diplomat je kljub svojemu visokemu mestu in kljub častem, ki jih je imel, ostal pobožen, vzoren duhovnik. Še zdaj pripovedujejo Rimljani, kako da je rad izpovedoval, kako rad propovedoval, kako goreče je molil in kako je bil radodaren nasproti revežem. V državni diplomatični službi je učen grof della Chiesa zelo hitro napredoval in je radi svojih velikih državljanskih sposobnosti, ki jih je pokazal, postal v primeroma kratkem času namestnik državnega tajnika. V tej službi je ostal tudi, ko je umrl slavni Leon XIII. in ko je kardinal Rampolla kot državni tajnik odstopil, še štiri leta.

Ko je umrl kardinal Dominik Svampa v Bologni, ga je imenoval konzistorij 16. decembra 1907 za nadškofa v Bologni, sam sv. oče Pij X. ga je v Sikstinski kapeli 22. decembra 1907 posvetil za škofa. Novi bolonjski nadškof se je tudi na svojem novem mestu odlikoval z veliko gorečnostjo v duhovnem pastirstvu. To so v Rimu dobro znali in sv. oče papež Pij X. mu je podelil letos najvišjo čast, ki jo more papež podeliti, imenoval ga je in mu je 25. majnika letos podelil kardinalski klobuk.

Božja Previdnost nam je podelila pobožnega, modrega, previdnega sv. očeta, ljubljenca in učenca velikega

kardinala Rampolle. Prosimo blagoslov z neba, da bi njegovo papeževanje spadalo med najslavnejše dobe naše sv. Cerkve!

Pogum!

V razvoju sedanje vojske, je naš narod pokazal svojo veliko domoljubje. Mobilizacija se je izvršila gladko in moštvo je odkorakalo na bojišče vriske in peva je v globoki zavesti, da gre braniti državo, v kateri imamo Slovenci naš dom. Ostali so spremljali bojovnike z vročimi željami, da čimprej zadajo sovragu smrtni udarec. Očetje, matere, žene, otroci, bratje in sestre, so prestali ločitev moško brez jadikovanja, v zavesti, da vrše vpoklicani svojo dolžnost. To kaže v najlepši luči mišljenje in domoljubno zavest našega ljudstva. Sedanja vojska sloneča na splošni vojni dolžnosti in črnivojni, kakor tudi drugimi pritisklinami, izgleda popolnoma drugače; kakor je bilo to v pretekli dobi. Danes vrši res vsak orožja sposobni državlján častno službo obrambe domovine. Delavec je zapustil tovarno, delavnico, rudnik ali plavž in je zgrabil za puško. Istotako je pustil kmet svojo grudo in šel braniti očetnjavo. Ta sestava ljudske vojske in pa duh ki preveva vojake in prebivalstvo, nam mora biti porok končne zmage. Toda nobeno delo se ne izvrši brez truda in vztrajnosti, tudi vojska rabi čas, veliko napora in žrtev, da se doseže uspeh. Zato se naše zaupanje v božjo Previdnost in junaštvo naše armade ne sme nikjer omajati. Jadikovanje posameznih mehkosrčnih ljudi, ob pogledu ranjencev, ki se semtertje dogaja ne sme in ne more vplivati na celoto. Skrb za svoje je najbolje spravljena v zavestni molitvi. Bog, ki je dal človeku življenje, mu more isto tudi vsak čas odvzeti. Zato prepustimo to skrb božji volji. Naša volja pa bodi, da kakor do sedaj tudi v prihodnje trezno in zaupanja polno gledamo v prihodnost. Kaj nam pomaga žalost in jadikovanje? Kaj strah in bojazen? Prav nič! Zato pa nosimo žrtev vojske tudi doma junaško, kakor se junaško bore naši bratje na bojišču, ki gledajo neustrašeno smrti v obraz! To naj velja posebno delavskemu stanu, ki je v vojskinem času vsled pomanjkanja dela posebno prizadet. Ne pozabimo, da po hudi uri lepše solnce sije. Zato pa pogumno naprej!

Vojni dogodki

od 1. do 8. septembra 1914.

Poročali smo že, da se je vsa sila naše armade zaenkrat osredotočila

proti mogočnemu severnemu sovražniku Rusu ter da smo zato ustavili prodiranje v Srbijo. Naše čete so dne 24. avgusta na višje povelje vojnega vodstva zapustile Šabac in druge v Srbiji pridobljene postojanke ter se zopet utaborile onstran Save. Nepopoljšljivi Srbi so sedaj hitro pozabili grozovite batine, ki so jih dobili pri Šabcu in Valjevu, kjer so izgubili 12.000 mož ter so krog 7. septembra pri Mitrovici ob Savi skušali udreti v Slavonijo. Toda slabo se jim je obneslo, kajti naše čete so zajele 4000 Srbov in jih razorožile. Srbi naj bodo prepričani, da so popolnoma v naših rokah in da pridejo čisto gotovo do zaslužnega plačila.

Ogromni boji na rusko-gališkem bojišču se deloma nadaljujejo. Pri Lublinu in Zamostju sta naši armadi pod poveljstvom generalov Dankla in Aufenberga Ruse porazili in jih vrgli čez Lublin in Bug. Pri Komarovu, kjer je bil boj najljutejši, so naši vjeli nad 15.000 Rusov in zaplenili mnogo topov. Ruske brambne sile, ki so se tu borile, so skoroda uničene. Med tem so pa močne ruske čete pri Brodyju udrele v Galicijo in prodirajo proti Lvovu. Ker naše vojno vodstvo noče cepiti brambnih sil, je odredilo, da se naše čete, ki so na tem bojišču nasproti ruski premoči v znatni manjšini, umaknejo iz Lvova in zasedejo prihodnje utrjene postojanke. To se je po krvavih bojih, v katerih so naši vojaki pokazali nepopisno hrabrost, tudi zgodilo. Rusi s tem niso ničesar pridobili. Pripomniti je, da bi Rusom njihova številna premoč tudi na tem bojišču prav nič ne pomagala, ko bi ne bilo med domačim rusinskim prebivalstvom toliko izdajalstva, ki gre Rusom v vsakem oziru na roko. To so sadovi poljsko - rusinskih narodnih bojev in ruske agitacije, ki se je iz Rusije razpletala med pravoslavnim prebivalstvom. Toda kakor hitro opravijo zvezne armade svojo nalogo na Francoskem, kar se zgodi v najkrajšem času, potem se vse avstrijske in nemške brambne sile obrnejo proti Rusiji in položeno njene čete ne le iz Galicije, marveč tudi iz cele Ruske Poljske. Da bo končen izid vojne srečen za nas, ne smemo niti en sam hip dvomiti.

Pri Ortelsburgu v Vzhodni Prusiji Nemci niso vjeli samo 60.000 Rusov, kakor smo zadnjič poročali, marveč nad 90.000! V Šleziji so pa Nemci dne 7. septembra vjeli 1000 mož in 17 častnikov ruskega gardnega zbora.

Na francosko - belgijskem bojišču se naglo bliža odločitev. Nemci so dospeli že pred tednom v Compiegne, ki je le 60 km oddaljen od Pariza; njihovi poizvedovalni oddelki in prednje čete se pa že sučejo tik pred pariškimi

Zaradi resnice.

Spisal Iv. Baloh.

Kovač je bil obsojen, občutno obsojen, toliko sramote še ni doživel v svojem življenju. Janez je hitro odpravil. Sešla sta se sicer še s Kovačem v gostilni, pa on je dejal, naj gre Janez peš domu, da ima on še opravke v trgu.

S težkim srcem je šel Janez nazaj. Pozno v noč se je pripeljal Kovač. Drugo jutro je zgodaj vstal, šel na dvorišče, stopil k Janezu, povedal mu, da bo trgovino pustil in da ga več ne potrebuje. Plačal mu je naprej in ob času južine je že šel Janez po klanecu navzdol.

Dolga mu je bila pot. Ustrašila se ga je žena, ko je stopil v koč, saj je bilo sredi tedna. Povedal ji je vse. Ni ga obsodila, saj je trpel zaradi resnice.

A kaj sedaj? Sredi zime — brez dela. V tovarni nič, tukaj nič. Nekaj časa bi še bilo, a kaj potem? — Janez jo je tolažil naj ne obupa. Povprašal ju tuintam, nič ni bilo. Bil je par dni doma, pa težko mu je bilo brez dela. Naposled se je napotil v trg ter tam povprašal pri železnici. Padel je ravno visok sneg in Janez je delo dobil, da je sneg odmeta-

val. Ni bilo prijetno, a bilo je le. Bližali so se božični prazniki. Janez se je tudi tega dela navadil in pisal ves vesel Tinki, da pride na Sveti večer, gotovo domov.

Dobil je plačilo, nakupil jestvin in peciva za otroke ter se vesel napotil domov, da v domači družini praznuje božične praznike. Iti bo sicer moral mimo Kovačeve gostilne, pa kaj za to, saj bo tema, da le pride do polnočnice.

Kovač se je od tistega dne držal vedno doma. Zvedelo se je kmalu o njegovi obsodbi in sram ga je bilo. Bolj kot druge dni je pil in zamišljeno okoli hodil.

Prišel je Sveti večer. Kovač je bil dobre volje, vesel je bil nenavadno sredi svoje družine in obljudil je hlapcem, da gre z njimi vred k polnočnici. Svarili so ga, da je premraz, da je predaleč, da se bo še bolj prehladil, pa nič ni pomagalo. Poznali so ga, če kaj obljudi, gotovo stori.

Kovač je malo več pil, pa dolga pot in sveži zrak ga bosta iztreznila.

In tako so šli. Hlapci vriskaje naprej, Kovač počasi za njimi. Spočetka jih je lahko dohajal. Pa noge mu niso šle tako hitro naprej, kot drugim mladim, zato je zaostajal. Nekaj časa ga je

spremljal Šimen, pa tudi ta ga je pustil ter si mislil, bo že za nami prišel. Kovaču so pa odrekale noge.

Prižgal je smodko ter se vsedel na korito pri studencu, kjer so pastirji napajali živino. Bilo je mrzlo, zelo mrzlo in od severa je pihala ozla burja.

Kovač se je podprl z rokami, smodka je padla na tla in on je sladko zadremal.

Bila je lepa mesečna noč. Iz daljave so se čuli božični zvonovi ter kot angeli neba oznanjevali mir vsem ljudem.

Po poti doli je prišel človek. Čudne misli so ga navdajale — Janeza — ko je šel mimo Kovačeve bogatije, a ni grozil — v nocojšnji noči — njemu, odpustil mu je. Bog naj bo sodnik — dejal je Janez in šel mirno naprej.

Prišel je do studenca. Komaj je že čakal, da bo zopet doma med svojimi. Tedaj zagleda v mesečnem svitu pri studencu človeško senco.

Kdo je? — Nič odgovora. Janez pristopi, prime za roko, bile so mrzle kot led. Strese ga za glavo, pogleda v obraz in spozna — Kovača.

On je! — Kaj naj storim? Nastal je tih molk. — Ali naj ga tu pustim, ali naj ga rešim? —

»Oče, zbudite se, drugače boste zmrznili!« —

Močno ga je stresel za ramena.

»Kdo je?« — se je zbudil Kovač iz težkega sná.

»Jaz, Janez.« —

»Kaj, ti, Janez, ti, ti.« —

In Janez je skril svoje stvari pod korito, prijel pod pazduho Kovača, da bi ga peljal domov. Pa ni šlo. Kovaču so otrpnile noge. Tedaj je Janez zadel Kovača in ga vzel na svoja ramena. S težkim bremenom je prisopel ves poten pred Kovačevo hišo.

Prestrašena se je zbudila žena in čula iz ust Janezovih vse.

Ostal je tam čez noč.

Skrbno je čakala Tinka Janeza do polnoči.

Gotovo pride — saj je pisal — in nocojšnji večer mora biti doma, pa ga ni bilo.

Bližala se je ura polnoči. Takó lepo so klenkali zvonovi, trume ljudi so romale mimo koč v cerkev, pa nihče ni stopil k njej, Janeza ni bilo.

Gotovo pride, pride po polnoči. In Tinka je ostala doma pri svojih malih, prvičrat je opustila polnočnico. Morda se mu je kaj pripetilo? — Bog vé! — In Tinka ni šla počivat. Bedela je pri mizi

utrdkami, kjer se vrše že tudi boji. — Svoje pozdrave so poslali Nemci Parižanom po svojih zrakoplovih v obliki bomb, ki so jih le-ti opetovano metali na mesto. Kako malo zaupajo pariškimi utrdkami Francozi sami, priča najbolje dejstvo, da se je **francoska vlada že izselila iz Pariza in pobegnila v Bordeaux**, ki leži jugozahodno od Pariza in znaša razdalja med obema mesti v zračni črti 480 km. Zatrjuje se, da so pariške utrdbe čisto zastarele in zane-marjene ter bodo imeli Nemci ob napadu najbrže lahko delo, čeprav Francozi sedaj v zadnjem trenutku grozno hite z izpopolnjevanjem utrdb. — V minolem tednu so Nemci osvojili: utrdbo **Les Ayreles**, trdnjavo **Montmedy**, kjer so Nemci vjeli celo posadko s poveljnikom vred, utrdbo **Marainviller** in trdnjavo **Givet**. Brez boja so **Francozi zapustili**: mogočno trdnjavo **Lille**, ki so ji Nemci nato naložili 200 milijonov vojnega davka; potem **Reims**, **Rouen** in utrjeno **pristanišče Boulogne**, ki je najvažnejše prometno križišče med Francijo in Anglijo. Ker je tudi pristanišče Calais ogroženo, Havre pa že odrezan od Pariza in Francije, preti angleškim četam na Francoskem nevarnost, da ne bodo imele nobenega pristanišča za povratek v domovino. — Nemci napadajo sedaj močne francoske trdnjave: Belfort na alzaški, Nancy na lotarinški in Maubeuge na belgijski meji; pri slednji sta padla že dva forta in so nemške topovske krogle mesto zažgale. Na Belgijskem obstreljujejo Nemci trdnjavo Termonde, ki tvori proti zapadu trikot med Brusljem in Antwerpnu. Mesto **Mecheln**, ki leži sredi med Brusljem in Antwerpnom, so Belgijski zapustili. V Lotaringiji in v Vogeza se vrše boji za zadnjimi ostanki francoskih armad.

Francozi so že vpoklicali rekrute za leto 1914 in vpokličejo kmalu tudi one za leto 1915.

Angleži priznavajo, da so v dose-danjih bojih proti Nemcem na Francoskem in Belgijskem izgubili že 10.000 mož. Pravi pa, da so jih že nadomestili in zbirajo nove čete iz prostovoljcev (kakor znano, na Angleškem nima jo splošne vojaške obveznosti).

Anglija, Francija in Rusija so sklenile, da se bodo do konca skupaj borile in skupaj sklepale tudi mir.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

ORGANIZACIJA MED VOJSKO.

Nekaj tednov je zdaj preteklo, ko je naš presvitli cesar izdal svoj krasen oklic, s katerim je pozval vse za vojsko sposobne moše pod vojaško zastavo. Milijoni naših bratov stoji na bojišču, vojskujejo se s staroznomo hrabrostjo proti premoči sovražnika. Ni niti rodbine, ki bi ne bila vsaj enega svojih dragcev odposlala na bojišče. Umevno je zato, kako nestrpnost se pričakujejo poročila z bojišča. Vse povprašuje: zmaga ali poraz. Hvala Bogu, naše orožje je priborilo že zdaj leop usephe. Brez žrtev se seveda nič ne doseže, ker vsaka zmaga in vsaka vojska zahteva žrtev. Mi, ki smo zavedni krščanski strokovnjaki, ki smo boja navajeni, vemo le predobro, da se morajo velike žrtve doprinesti, da se trajen uspeh doseže. V tem črpamo tudi svojo moč, da vse prenesemo, kar nam nalaga sedanji

sloneč, gori v koti pa je lučica pri jasli-cah brlela naprej...

Zazvonilo je k šesti maši. Tinka je zaprla kočo in šla v cerkev. Takó mlo so donele doli iz kora božične pesmi, a Tinka ni bila vesela. Odprla je knjigo pa zopet zaprla — neprenehoma ji je bilo pred očmi vprašanje: zakaj ga ni? Pa mogoče je že doma, ravno sedaj je prišel.

Vesela je hitela domov. Pa koča je bila temna in ko je bila prižgala luč, se je zbudil mati Janezek v postelji in zaklikal: Ata ni, ni ata! — Tinki so zdrsele debele solze doli po lici. —

Ob svitu jutranje zore je sedel gori na Strmem ob postelji Kovačevi — Janez.

Podal mu je rokó in s tresočim glasom je rekel Kovač: »Janez, odpusti mi... Tega ne bom pozabil. Takoj po praznikih pridi k nam.« —

Janez se je poslovil in doli v kuhinji mu je ona stisnila v roke lep dar in si solzo obrisala s predpasnikom. —

Janez ni še doživel tacega božičnega jutra...

Hitrih korakov je šel proti domači koči. Ko so zvonovi v tretjič oglasili ter vabili k slovesni službi božji, ga je objela v veži mehka roka in pozdravilo v koči dvoje nedolžnih bitij...

Bil je mrzel dan, a dan gorke ljubavi, sprave in miru! —

čas. Boj, ki so nam ga vsilili, ni sam na sebi namen, gre marveč za to, da ustvarimo red in mir okolu naše države, da zagotovimo obstoj katoliške Avstrije, da zagotovimo narodom razvoj našega narodnega gospodarstva. Ta vojska, ki se vojskuje tako za koristi skupnosti, sme tudi od nas žrtve zahtevati, radi jih doprinesemo.

Med tobačnim delavstvom ni veliko moških delavcev. A v sedanjih časih se lahko pomaga naši skupni stvari tudi drugače, kakor z orožjem v roki. Bolj kot kdaj potrebujemo zdaj opore, potrebujemo sveta in dejanj. Tisti, ki niso organizirani, čutijo zdaj, kakšno močno zaslombo da tvori zdaj organizacija.

Vojska je naše narodno gospodarstvo zelo umevno pretresla. Veliko Veliko obratov je svoje delo ustavilo, ali je pa omejilo obrat. Četudi je res, da se je oddaja blaga marsikje znižala, se mora le tudi priznati, da povsod ni bilo potrebnega dela ustaviti ali omejiti, kjer se je to zgodilo. Pohlep po dobičku tudi v sedanjih hudih časih ne počiva. V več podjetjih so delavstvu znižali plače, dasi to nikakor ni bilo upravičeno in je poostrišlo sedanjo bedo. Toblačno delavstvo v tem oziru dozda ni bilo prizadeto in ni trpelo, in upati se sme, da tudi v bodoče ne bo prizadeto. Mirna zavest brezskrbne bodočnosti ni mala zasluga našega večletnega, odkrito povejmo, mnogokrat trdega, sitnega, nevaležnega dela. Delali smo, in čese ravno v sedanjem času sad našega dela pozna in pripozna, nam je to več kakor zadoščenje. Moramo in hočemo iz tega dejstva posneti nauk, da je organizacija neobhodno potrebna, ki se zato ne sme niti trenutek zanemarjati. Četudi sedanje razmere ne dopuščajo, da bi mogla Zveza z vsó silo delovati, bi le sami sebi škodili, če bi zdaj organizacijo opustili, ker zapustiti v hudih časih vojno zastavo, je izdajalstvo. Naša zveza sicer zdaj ne more voditi boja za izboljšanje razmer, a izpolnjevati mora le velike dolžnosti in naloge. Gre za to, da ohranimo, kar smo si pridobili in da ohranimo nemajne temelje za bodoči naš napredek. Kjer gre za tako velike reči, se morajo zapostaviti vsi malenkostni ozi-ri in pomisleki. Vsak član naj izpolnjuje svoje dolžnosti nasproti zvezi, da more tudi ona nasproti članom svoje naloge izpolnjevati. Poleg materialnih koristi tobačnega delavstva, ki jih mora Zveza v prvi vrsti pospeševati, moramo tudi npravno in dušno napredovati. V tem oziru ne sme naše delo počivati. Tem nalogam ni bila še nobena doba tako kakor sedanja ugodna, ker vlada povsod resnobna in čut odgovornosti. Da ostane i tako v bodoče, moramo vedno in vedno delati. Dušno in npravno visoko stoječe delavstvo tim lažje izvede svoje zahteve, ker to od vojske ni odvisno. Naših kulturnih pridobitev vojska ne sme uničiti.

Tovariši! Tovarišice! Težavni, resni so časi, v katerih zdaj živimo. V veliki skrbi živi morebiti marsikatera mati, žena, nevesta za usodo svojcev Beda in revščina vkorakujeta. Nihče ne ve, kaj da prinese bodočnost. Goto-vo je le, da gremo novim razmeram nasproti in zato moramo že zdaj vse pripraviti, da nas nove razmere ne prese- netijo. Mesto, ki je bilo dozda naš prosti zagovornik, se mora ohraniti. Boj za obstanek, ki je zdaj težji kakor v rednih časih, nas ne sme dobiti osam-ljenih, brez pomoči, marveč prikleniti nas mora trdno in neločljivo na orga- nizacijo.

Naša organizacija stoji trdna, ne-omajna. O tem smo lahko uverjeni in prepričani. Prevzete obveznosti se bodo kolikor le mogoče izpolnile. To nas v sedanjih težavnih urah lahko tolaži. Potrebno je pa, da se oklenejo tudi člani zvesto in trdno organizacije. Rešiti se bodo morale velike naloge. Skrbimo že zdaj za to, da se ugodno rešijo. Moč in sposobnost naše zveze morata ostati neomajni. S tisto ljubeznijo, s katero smo dozda delali, hočemo naše delo čuvati kot dragocen zaklad.

Kako ruski delavec stanuje in živi.

Dvajseto stoletje je še le vzbudilo na Ruskem nekaterim vest, da so se začeli za obupen socialen položaj delavstva nekoliko brigati. Neko kijevsko gospodarsko društvo si je dalo nalogo, da izvrši preiskave o delavskih razme-rah in je uspeh svojega dela pred kratkim obelodanilo v posebni knjigi. Številke, ki jih tu najdemo, so več kakor žalostna slika socialnega in gospodar-skega življenja delavca v tisti njegovi »domovini«, ki mu razen nezasišane-izkoriščanja in preganjanja ne nudi z eno besedo nič.

V Kijevu je okoli 10.000 delavcev. V svrhu preiskave se je izprašalo samo 572 oseb, pa že pri tem malem odlom-ku se je več kakor jasno izkazalo, v ka-ko obupnem socialnem položaju se ru-sko delavstvo nahaja. Zaslišani so bili kovinarji, čevljarji, tiskarji, dragulja-ri, krojači, mizarji itd. Od teh 572 jih 99 niti nima stanovanja. »Vgnjezdenci« so v delavnicah, koder po dnevu dela-jo ter spe ponoči na golih klopeh ali pa na tleh. Za to morajo plačati mož- stru 1 do 2 rublja (rubelj je 2 K 40 vin.) na mesec. Nekoliko na boljšem jih je 89, ki si že lahko najamejo »koto« v ka- kem tujem stanovanju. Spati morajo sicer istotako na golih tleh, vendar pa se že smejo bahati, da stoji eno stop- njo višje nad svojimi prvoimenovanimi kolegi; najemnine plačajo na mesec 3 do 4 rublje. Dočim so trpini prve stop- nje sami samci, nahajalo se je med 89 »zakotniki« že troje družin. Na posebni višini kulture in imovitosti se mora staviti one, ki si smejo privoščiti bomo postelj, našle so jih je 13. In takih, ki so najemniki lastnih sob, se je našlo 37, toda le ti so že nekaj špekulanti, ki oddajajo streho zopet drugim kolegom-samcem ali pa celo številnim družinam.

Za ruskega delavca bi pomenilo razkošje, ako bi si privoščil higijenič- nim predpisom približno odgovarjajoče stanovanje, ker to kaj v popisanih raz-merah zanj izda, mora si že pristrada- ti. Neki delavniški nadzornik poroča o delavskih razmerah v tkalnicah svile- nine v Moskvi ter povdarja, da so de- lavke od prve do zadnje vsled neza- dostne hrane bolne. V neki mehanični delavnici je klobasa (Bog zna kaka), če- bula in voda vsakdanje kosilo delav- stva. Kovinarje, ki zaslužijo povprečno na leto 940 rubljev, se smelo prišteva že med »visoko« plačane delavske ar- istokrate; morajo pa dopolniti dolgo učno dobo, predno se jim zaupa drago orodje in dragi stroji. Manj izobraženi delavci so neprimerno slabše plačani; izmed vseh 572 se je našlo 67 takih, ki smejo na mesec k večjemu 11 rub- ljev za živež izdati. Veliko pa je še ta- kih, ki premorejo na dan za prehrano le 50 ali komaj 30 vinarjev. Umevno je torej, da ruski delavec ne more pre- življati številne družine in to okolnost tudi vpošteva; toda vseeno se še naj- dejo zlobni preobjedenci, ki hočejo do- kazati, da je vse delavske bede kriva le preobilica otrok, kakor da ne bi bilo znano, da pomanjkanje ne pospešuje plodovitosti. Ni še bilo slišati delavca, ki bi želel, da se njegovim otrokom ne bi godilo bolje ali celo še slabše, kakor njemu samemu, in če nima količkej za- nesljivega upa v boljšo bodočnost, ne bo kerdel trpinov še pomnoževal. V drugi vrsti pa vplivajo higijenične sta- novanjske razmere, slaba prehrana in iz tega izvirajoče otroške bolezni, da de- lavska družina ne postane preštevilna.

Kakor povsod drugod, tako odlo- čuje tudi med ruskim delavstvom pla- ča njega kulturno stopnjo. Gledališče, knjige, časopisi in organizacije so poj- mi, ki so večini še neznani; nanje sme misliti le najboljše situiran delavec. »Zakotnikom« sta alkohol in tobak edi- na in splošna zabava. Statistika pravi, da izdajo samski »vgnjezdenci« in »za- kotniki« osem odstotkov svoje plače samo za žganje in oni, ki stanujejo v zase najetih sobah pa le do 3 in pol od- stotkov.

Tako tedaj tam ravno tako, kakor povsod drugod začrtava gospodarski položaj delavcu njegove življenske po- goje. Oni pretežni del rusk. delavstva, kateremu so dobrote zdravih in močnih delavskih organizacij še neznane, se od časa do časa skuša potom štrajkov svo- je sužnosti otresti in ubraniti popolne- ga pogina. Z odkritim sočustvovanjem želimo ruskemu delavstvu, da bi mu sedanja svetovna vojna, za katero nosi vso odgovornost njega barbarski car, rodila pravico in svobodo!

Dosleden darwinovec.

Prof. F. Pengov piše v »Mentorju«, zvezek 11.—12., letnik 1913-1914.

Otroci 20. stoletja so priče, kako se podira orjaško drevo teorije, s katero je stopil med svet Karel Darwin l. 1858. s knjigo »O postanku vrstá«. Kako moč- ne so bile dozdevne korenine tega dre- vesá! Kakšno velikansko zanimanje je vladalo za nove ideje o izpreminjanju vrst vsled »naravnega izbora« (natural selection) in »vsled boja za obstanek« (struggle of life) med naravoslovci in med ljudstvom, kaže dejstvo, da je ob- segal 13 let po prvi Darwinovi knjigi zaznamek darwinistične literature že 31 strani.

Sicer je stopilo nasproti Darwino- vi šoli mnogo strokovnjakov, na pri- mer Agassiz, Baer, Barande, de Beau- mont, Braun, Brogniart, Milne Ed- warrds, Fraas, Giebel, Göppert, Heer,

His, Kolliker, Mivart, Pfaff, Quatre- fage, Quenstedt, Wigand itd. itd., a Dar- winovi teoriji je bila sreča mila. Med Nemci ji je naklonila novega Darwina, čistejše krvi nego je bil njen angleški roditelj — Ernesta Haeckla. Če je bil Darwin (1809—1882) korenina, potem nam predstavlja Haeckel krepko deblo orjaškega hrasta, ki je umel raztrositi nezreli želod darwinističnih načel med najširše sloje, med mase ljudstva, ka- terega strastem je šla neznano v slast nova piča, pokladana mu v poljudno- znanstveni obliki. Kako spretno je znal mož izkoristiti zase embriologijo (nauk o razvoju še nerojenih bitij.)

Sestaviti je znal zanimive rodovni- ke (Stammbaum), ki naj bi dokazovali postanek vseh organskih bitij od male prapučice in enostanične alge pa do ki- ta in brontozavra, do kraljevih palm in orjaških mamutovcev (Sequoia gi- gantea) in do krone stvarstva — člove- ka. Izmisli si je dogmo pod imenom »biogenetični temeljni zakon«, ki naj obsega dejstvo, da je (ontogeneza raz- voj posamezne živali) le ponavljanje fi- logeneze (razvoja celega debela do dotič- ne živali).

Način, kako Haeckel znanstveno utemeljuje darwinistično teorijo, je bil med drugim tudi povod, da jela resna znanost dvomiti nad darwinizmom. Če se hočeš prepričati o tem, beri knjigo »Dr. Dennert, Vom Sterbelager des Darwinismus«. Saj Haecklu ni do res- nice, vse njegovo prizadevanje gre le za tem, da bi podrl s pomočjo naravo- slovne vede, ki jo ponižuje dostikrat v sužnjo, svojo novo vero, svoj moni- zem, ki taji Boga-Stvarnika. — Deblo, vzraslo iz Darwinove korenine, ima tu- di veje in liste; to so oni privrženci Darwinovi, ki so raztegnili njegovo teo- rijo skoro na vse panoge človeškega znanja. Iz načela plemenskega izbora so razlagali: kemične prvine, sestav planetov, postanek življenja in smrti, čutila človekovega in njegove nagone, govoric, razum in voljo, državo in pravo, npravnost in religijo, resnico, meha- nične in matematične zakone; po dar- winistični teoriji se ima razviti iz člo- veka tudi Nietzschejev »nadčlovek«.

Nietzsche je najbolj dosledni dar- winovec, kar jih poznamo. On res izva- ja iz Darwinovih načel vse posledice do skrajnosti. In doslednost je lepa reč, kaže polnega moža. Oglejmo si ga!

»Nietzsche, duhoviti filozof in pes- nik, opotekajoči se korybant vriskajo- čega življenjskega veselja, in Darwin, suhoparni naravoslovec: ali nista to dve nespravljivi nasprotji, tečajja po- polnoma nasprotnega svetovnega nazi- ranja? Nikakor ne!« (Gotzes.)

Vesoljni današnji svet se je razvil iz prvotnega plinastega stanja: iz an- organske tvarine je nastala organična snov, iz rastline žival, iz živali narav- ni človek, iz tega kulturni človek in iz tega se ima slednjič zaploditi naravo- slovski »nadčlovek« To je zmisel zem- lje.

Kako pa se bo to zgodilo?

»Povejmo brez bolečine,« odgovar- ja Nietzsche, »kako se je doslej začela vsaka višja kultura na zemlji; ljudje s še naravno naravo, barbari s strašnim razumom besede, roparji, še v pose- sti nezlomljene volje in hlepenja po moči, so navalili na slabotnejša, nprav- nejša, mirnejša plemena, ki so se pečala morda s trgovino, živinorejo, ali na vse zrahljane kulture, v katerih je ravno zadnja življenska sila pojemala v ble- stečih umetelnih ognjih duha in po- kvarjenosti. Plemenita kasta je bila v začetku vedno kasta barbarov.«

»Boj za obstanek« pri Darwinu, »volja za moč« in poteptanje vsakega »moraš (to je dolžnosti) z nastavnim »hočem« pri Nietzscheju. Morala nprav- nih ljudi je nizkotna, zaničevanja vred- na »morala sužnjev«. Kvišku h gospo- ski morali, morali mogočnežev, zmago- valcev v boju!

»Mnenja smo,« pravi Nietzsche, »da služijo silovitost, suženjstvo, ne- varnost na ulici in v srcu, umetnost za- peljevanja in vragolija vsake vrste, da služijo vse hudo, strahotno, tiransko, vse, kar je zverinskega in kačjega na člove- ku, ravno tako dobro povišanje vrste »človek«, kakor njihovo nasprotje.«

»Ker so razne stopnje dostojan- stva med človekom in človekom, zato tudi med moralo in moralo.«

Volja, vladeželjna volja, ki vodi do zmage nad sužniki »moranja«, ta volja edina vodi tudi do »nadčloveka«, do veka, v katerem nobena morala nima več veljave, ne vlada več noben Bog (»Bog je mrtev« — Živio nadčlovek!), dela nadčlovek, kar hoče.

Zares, dosledno izpeljan darwini- zem vodi v brezdanja močvirja brutal- nosti, poživljenosti in bestialne brez- obzirnosti. — »Volja, brezpogojna volja za moč,« žene Nietzscheja, »da koraka brezobzirno celo preko pogorišč in raz- valin, preko utripajočih teles slabejših

soljudi, boj za življenje v najintenzivnejšem pomenu besede. Gorje bolnim in slabotnim, pokvečenim in zapuščenim brez pomoči, če napoči kdaj aa »nadčloveška doba«. — (Gotzes.)

Po Nietzscheju je največja sramota imeti sočutje in ljubezen do bližnjega: »Plemeniti nara v ni ljudje vidi jo v »sočutju«, v »ljubezni do bližnjega«, v pomanjkanju samozavesti ne kaj zaničljivega.«

»Pri kraju je s človekom, ako po stane altruističen (dobrohoten do bližnjega); najboljšega primanjkuje, ako pričinja nedostajati sebičnosti.«

»Egoizem (sebičnost) spada k bistvu plemenite duše.«

»Videti trpečega človeka dene dobro, povzročiti mu trpljenje, še bolje.«

»Sebičnost, vladohlepnost in pohotnost so tri kreposti novega človeka, ki jih je slavil že Zarathustra.«

Tako govori moderni antikrist, da ti sega groza v kosti in mozeg. Tega duha se je napila gospoda, ki odločuje na vseučiliščih, in posledica? Bombni atentati in strahotni odmevi bojne trombe od kraja do kraja zemlje, neznosno gorje, ki preti stotinam milijonov zemljanov.

Zares, človek je postal norec in le norec pravi v svojem srcu: Ni Boga!

Čujmo še nekaj stavkov:

»Kaj je dobro? — Vse, kar občutek moči, voljo do moči, moč samo v človeku povišuje.«

»Kaj je hudo? — Vse, kar izvira iz slabosti.«

»Kaj je sreča? — Občutek tega, da raste moč, da je premagan upor.«

»Ne zadovoljnost, ampak več moči; ne mir, ampak vojska; ne krepost, ampak jakost.«

»Slabotni in od rojstva pohabljeni nij poginejo: prvi stavek naše ljubezni do bližnjega. In še pomagati se jim mora k temu.«

»Kaj je škodljivejše od vsake pregrehe? — Dejansko usmiljenje z vsemi pohabljenici in slabotneži.«

»Nič ni bolj nezdravega sredi naše nezdrave modernosti, kakor krščansko usmiljenje. Tu treba biti zdravnik, tukaj biti neizprosni, tu operirati z nožem — to spada k nam, to je naš čin ljubezni do bližnjega.«

»To je,« pravi Gotzes dalje v spisu — Nietzsche und der Darwinismus, Natur und Glaube, 1904 — »to je brutalno in cinično v najvišji meri; toda, bodi naziranja kateregakoli hočeš, vsi citirani stavki so le dosledna izpeljava darwinističnega načela. Ako je igral v prejšnjih razvojnih dobah naravni izbor, boj za obstanek, glavno vlogo, ako je današnji kulturni človek le produkt tega tisočletnega nasilnega boja med močnim in močnejšim, potem ne uvidevamo, zakaj da ne bi imel taisti princip še danes svoje veljave. Pač nam gre v glavo, da je morala taka železna doslednost oplašiti tudi najbolj zaprisežene evolucionista, toda kratkoročno je vsaj opazovati, kako se zvija jo in sučejo zastopniki današnje natu-

ralistične znanosti, da bi se izvili tem krempljem silovite Nietzschejeve logike.«

»V šestem deceniju 19. stoletja se je spočel darwinizem in ni še mogel zagospodariti vsled upora starejše, pametne, razsodne generacije naravoslovskih učenjakov; v sedmem desetletju je imel darwinizem slavnostni pohod skozi vse izobražene dežele; v osemdesetih letih je stal na zenitu svoje slave, gospodoval je neomejeno v vseh strokovnjških krogih; okoli leta 1890. so se jeli pojavljati, najpreje posamič in bojazljivo, potem pa vedno glasneje in v številnem zboru glasovi, ki so ga pobijali; in prvem deceniju 20. stoletja pa se zdi njegov propad nevzdržljiv.« (Ed. v. Hartmann.)¹

¹ Darwin und seine Schule, P. M. Gander.

Ljudska armada.

Francozom se slaba godi. Povejmo takoj, zakaj. Njihov državni zbor se je pečal zadnjih deset let samo s tem, kako bi se zatrla Cerkev in oslabil verska misel. Proti katoliškim redovom in kongregacijam, proti duhovstvu, proti cerkvam so vlade slepile ljudstvo, trosile so državni denar med lopovske hujšakače, vzgajale goljufe in poneverjevalce v velikem, zane-marjale pa armado. Morilko Caillaux so osvobodili porotniki ravno tisti teden, ko se je začela vojska. Francoska je pokazala s tem dejanjem, da je njeno javno mnenje brez sramu, brez časti, brez morale. Ženi najbesnejšega sovražnika cerkve — pravi Herodiadi — je odprla ječo. Pravico je izganjala leta in leta. Zdaj pa prihaja nad njo maščevanja dan.

Naš ljudski parlament marsikomu ni bil všeč, toda zdaj smemo ponosno vprašati: Ali ni splošna volivna pravica pri nas poslala može v državni zbor, ki so imeli zmislja za svojo domovino in za to, kar ji je treba? Naša armada je pripravljena, ima vsega, kar potrebuje; pa tudi ljudstvu so žrtve polajšane z znatnimi podporami in z urejenimi povračili in plačili za vojne dajatve. Na Ogrskem je bilo treba Tisze; naš parlament je iz lastne moči dal armadi ljudi in orožja. Notranje preosnove v državi se rode zdaj v junaštvu avstrijskih mož in fantov, med katerimi je velika večina slovanska. V ti krvavi vihuri ni nadvlade enega naroda nad drugim, marveč nadvlado nad vsemi ima samo skrb za skupno domovino, ljubezen do skupne vladarske rodbine. To razmerje, ki je zdaj v naši ogromni vojski, se mora prenesti v notranjo politiko in se bo tudi preneslo. Podlaga temu je pa urejena, pripravljena armada, ki jo je dal ljudski parlament.

Kako brezpomembne so danes publike, ki so se zdele svoj čas, da obvladujejo javno mnenje! Zdaj vidimo vsi enostavno resnico: Ob navadnih časih se tisti najbolj slišijo, kateri najbolj kriče in ki jih je pri svojem kriku najmanj sram, ker so najbolj predrzni. Ob resnih časih pa gre ta radikalizem v kot; takrat pa zmaguje resnica in pravica. Na Francoskem je imel tra-

pasti radikalizem večino in to jim je v pogubo. Pri nas in na Nemškem pa ne; zato zmagujemo. Kaj si neki danes mislijo tisti petelin, ki so svojčas napihovali svoja lica in kričali, da je izdajstvo, glasovati za zboljšanje armade, za vojne dajatve, za zakon o nakupu konj in voz? Ali jih je kaj sram? Kaj si mislijo tisti, kateri so rjuli, da je agrarna politika vsemu zlu kriva, da je v nji korenina draginje in oderuštva, danes, ko je cela država navezana samo na lastne pridelke in na lastno živino, ko vsi čutimo, da je povzdiga poljedelske produkcije žalibog le mnogo prepočasi napredovala? Smemo pa tudi vpoštevati: Ali ni kranjski deželni zbor takorekoč v zadnjem trenutju uredil svoje finance? Ali ni bil finančni načrt v državnem zboru in v kranjskem deželnem zboru naravnost nujno potreben? Država gre z urejenimi financami v novo slavnejšo dobo in dežela, kjer prebiva jedro slovenskega naroda, stoji trdna, urejena in čaka zase in zanj srečnejše bodočnosti. Tiste klevete, ki so prej zastrupljale zrak, so razpršene kakor megla ob solncu. Veliki čas, ki vstaja na obzorju, je bil našel v državi in v narodu previdnih, pametnih mož, ki so šli svojo pot ne meneč se za napade majhnih ljudi, pritlikavih po umu in srcu.

Huda reč je vojska, toda vsi narodi v državi so prepričani, da je morala priti in proti nji ni ugovora. Vse ljudstvo čuti, da gre zanj; zaveda se, da je armada, ki se bojuje, ljudska armada, ki jo je ljudstvo po svojih zastopnikih z vladarjem vred ustvarilo, in da bo zato tudi zmaga, v katero trdno zaupa, ljudska zmaga.

Te zavesti nima Rus, ki se bojuje, ker se mora, ki stoji v vojski kakor suženj samo na komando. Zato tudi zmagati ne more. Te zavesti tudi ne more imeti Srb, ki bo prej ali slej spoznal, da ga spravlja v vojsko samo pohlepnost po denarju in časti z nedolžno krvjo omadeževane Kara-gjorgjevičeve družine. Sedanja vojska ni proti ljudstvu na Srbskem, ki ima zanj naša država lepega mesta, nego pomenja tudi zanj rešitev in napredek.

Ljudstvu je dal parlament, kar je dal za armado. S slabim orožjem, nepripravljeni bi bili tirali zdaj svoje sinove v gotovo pogubo, v neizogiben poraz. Radi-

kalni kričači so bili, — zdaj vidi to vsak — največji škodljivci, najnevarnejši sovražniki ljudstva, dasi so kričali, da so mu samo oni prijatelji. Francoz nam je za to najzgovornejši zgled.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Jože Gostinčar. — Tisk Kat. Tiskarne.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.	
F. Meršol	LJUBLJANA
Mestni trg 18.	
Trgovina z modnim in drobnim blagom.	
Velika izber vezentn, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov, zavrtnio, volne, bombaža, sukanca itd.	
Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.	

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
Avguſt Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na **štedilna ognjišča in peči**

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

Druga številka

„ILUSTRIRANEGA GLASNIKA“

izšla v četrtek

Prinaša slike: Avstrijska zmaga pri Krasniku. — Junaški boj „Zente“. — Vhod nemške armade v Bruselj. — Novi sv. Oče Benedikt XV. — Ljubljana: slike črnovojnika. — Rudarji v Trbovljah prisegajo. — Naskok naše čete na črnogorsko mejo. — Vojna pošta. — Moric pl. Aufferberg. — Admiral A. Haus. — Konrad pl. Hötendorf. — Črnogorski topničarji pri delu. — Koforsko pristanišče. — Pogled v tovarno topov. — Vhod v Koforski zaliv. — Brodovja vojskojočih se držav. — Srbski četaši streljajo. — Mitrovica v Slavoniji, kjer so naše čete dne 7. t. m. vjele 4000 Srbov.

— 220 —

(§ 138.) ali pravica, imeti vajence (§ 137.), ako je napovedal konkurz ali sploh prišel v tak položaj, da ne more izpolnjevati prevzetih dolžnosti.

§ 104.

Učno izpričevalo in učno pismo (pomagaško pismo).

Kadar se učno razmerje razveže, je dolžan gospodar vajencu izdati izpričevalo o učnem času, ki ga je prebil pri njem, o vedenju v tem času in o dobljeni izučbi v obrtu.

Ako se redno dokonča in s tem razveže učno razmerje, in če gospodar pripada neki zadrugi, naj zadrugo načelnništvo izda učno pismo, držeč se učnega izpričevala, oziroma učnih izpričeval, odhodnega izpričevala nadaljevalne šole in v konkretnem primeru izpričevala o vajeniški preskušnji, opravljeni z uspehom ali brez uspeha, in vpoštevajoč, kar je zadruga po § 114. opazila; mesto učnega pisma se izda pri rokodelskih obratih pomagaško pismo, toda samo po uspešno prestani preskušnji za pomagača (§ 104 b).

Naslov pomagača se dobi samo po uspešno prestani preskušnji za pomagača. Pomožni delavec, ki ima samo učno pismo, se imenuje pomočnik.

Bistveno vsebino navedenih izpričeval gospodarja in zadruga je vpisati v delavsko knjižico in policijsko obvestilo dotičnega kraja naj to overovi strokovnjik in kolka prosto.

§ 104 a.

Določila §§ 77., 82., 82 a. in 83. se ne uporabljajo na vajence.

Gospodar mora na zahtevo dati vajencu učno izpričevalo v vsakem slučaju, bodisi da se je učno razmerje končalo redno, bodisi nepravilno. — Stroške za oprostitev in izučbenico mora poravnati vajenec.

§ 104 b.

Preskušnja za pomagača pri rokodelskih obratih.

Obrtne zadruga naj skrbje, da se morejo vsi vajenci, ki delajo v rokodelskih obratih, koncem učne dobe podvreči preskušnji za pomagača, pri kateri naj se dokaže, da si je vajenec pridobil znanje in ročnosti, ki so potrebne za pomagača v dotičnem obrtu.

Enako naj poskrbi obrtno oblastvo za tiste vajence, ki delajo v podobnih tovarniških, oziroma rokodelskih obrtovanjih, kateri ne spadajo k nobeni zadrugi.

Preskušnjo za pomagača je opraviti pred preskusno komisijo, katero sestavi dotična zadruga. Prizadete zadruga pa ne morejo medsebojno dogovoriti, da njihovi vajenci opravljajo preskušnjo za

— 217 —

O bolniškem zavarovanju vajencev glej opombe pri § 80. in o šolski dolžnosti pri § 93. obrtnega reda.

§ 100a.

Določitev številnega razmerja vajencev.

V kolikor se v zadrugnem ustavu ne določi število vajencev v razmerju s številom pomočnikov, more trgovinski minister sporazumno z ministrom za notranje stvari, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, ukazoma določiti to razmerje. To se more določiti vobče ali za določene okraje.

§ 101.

Razveza učnega razmerja pred časom.

Učno razmerje se more, predno poteče pogojena doba, razvezati v naslednjih primerih:

1. Gospodar ga more razvezati:

- če se ne dvomno pokaže, da je vajenec nesposoben, naučiti se obrta;
- če vajenec zakrivi katero v § 82., lit. d), e), f) in g) glede pomožnih delavcev oznamenjenih dejanj;
- če ima vajenec kako bolezen, ki se je človek ustraši, ali je čez tri mesece z boleznijo zadržan v delu;
- če je vajenec čez en mesec v zaporu.

2. Vajence, oziroma njegovi zakoniti zastopniki ga morejo razvezati:

- če vajenec ne more ostati v učnem razmerju, da bi škode ne trpelo njegovo zdravje;
- če gospodar grobo zanemarja svoje dolžnosti, če vajenca zape-ljuje k nenravnim ali protizakonitim dejanjem ali če bodi sam zlorabi pravico očetovskega strahovanja ali pa vajenca ne brani grdega ravnanja s strani delovnih drugov in domačinov;
- če je gospodar nad en mesec v zaporu ali pa tudi v krajšem času, če ni poskrbljeno za živež vajencu;
- če se gospodarju s kazensko razsodbo začasno ustavi obrt;
- če se gospodar s svojim obrtnim podjetjem preseli v drugo občino; toda razmerje se mora razvezati najpozneje v dveh mesecih po preselitvi.

Učno razmerje traja praviloma toliko časa, kakor sta se stranki dogovorili od sklepanju učne pogodbe, toda ne manj in ne več nego zahteva zakon (§§ 98a in 14., 3. odstavek), oziroma dotični sklep zadruga (§ 114., črka b). Dovoljeno pa je, da se učna doba v dopuščenih mejah skrajša ali tudi podaljša med učnim časom po poznej-

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, krepilno in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjenju otrok in proti po-
tenju nog, škatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, škatla 60 v.
Tinktura za želodec, o vjajalno in želodec krepilno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krone 80 v.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih
voznih koles in šivalnih strojev
= za rodbino in obrt. =

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Cene najnižje. Cene najvišje.
Postrežba poštna in zanesljiva.

Sladni čaj-zajtrk!
Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
moči! Je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/2 kg zavoj 80 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karne Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse št. 109,
Josefsstädterstrasse št. 20, Radetzkyplatz št. 4
V Gradcu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk
Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zupanja vrednih oseb.

Svoji k svojim!
A. LUKIČ
Ljubljana, Pred Skofijo št. 19.
Konfekcijska trgovina
za dame, gospode, dečke in deklice
se najtopleje priporoča.

Peter Kozina & Ko.
Tovarna čevljev v Trzinu.
Gorenjsko.
Najmodernejšo podjetje monarhije.
Otvoril sem lastno prodajalno
Na drobno v Ljubljani Na debelo
Breg št. 20 (Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg št. 10
Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volнено blago, kakor
ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kako-
vostih in širinah; potrebščine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznane nizke cene!
Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in
knota. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gospeja perja in puha.
Vedno sveže blago!

Naiboliša, naisigurneisha pril'ka za štedenie!
Ljudska Posojilnica
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6
pritličje, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi
cela dežela Kranjska
in jih obrestuje po
4³/₄ 0/0
brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4-75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.
Načelstvo.

— 218 —

sem vzajemnem dogovoru obeh strank. Vendar sme gospodar tudi pred pretekom pogojenega učnega časa odstopiti od učne pogodbe v slučajih, navedenih pod točko 1, § 101., in vajenec iz vzrokov, ome-njenih v istem paragrafu pod točko 2.

K točki 2, črka b) gorenjega paragrafa bi bilo pripomniti, da vajenec ni dolžan opravljati poslov, ki ne spadajo k obrtu, izvzemši slučaj, da je bilo to dogovorjeno. Ako bi ga gospodar vkljub temu opetovano silil k takim opravilom ter mu na ta način jemal priliko, vaditi se v obrtnih delih, prelomil bi učno pogodbo, in vajenec ga sme zapustiti takoj. V tem zmislu je razsodilo tudi upravno sodišče: Uporabljanje vajenca za druga nego rokodelska dela (namreč pri rokodelskih obrtih) je kršenje pogodbe, katero daje zastopniku va-jenčevemu pravico, odstopiti od pogodbe. (Upr. sod. razsodba dne 16. maja 1879. št. 9500.)

Kaj se zgodi z učno pogodbo v slučaju smrti gospodarjeve, ali ako postane pozneje nesposoben za svojo nalogo (konkurz, odstop od obrta i. dr.), o tem glej § 103. obrt. reda.

§ 102.

Odpoved.

Proti štirinajstdnevni odpovedi more vajenec razvezati učno razmerje, če se z izrečkom vajenca, oziroma njegovega zakonitega zastopnika dokaže, da vajenec izpremeni svoj poklic ali pa prestopi v kak bistveno različen obrt, ali pa če ga starši zaradi nastale izpre-membe njih okolišnosti potrebujejo, da jim streže ali da vodi njih go-spodarstvo ali njih obrt.

Vzrok odpovedi je poočiti v delavski knjižici vajenčevi.

Tekom enega leta po razvezi učnega razmerja naj se tak vaje-nec brez privoljenja prejšnjega gospodarja ne uporablja v istem obrtu ali v tovarniškem obratu temu obrtu podobnem.

Ako gospodar odreče privoljenje, je vajenec oziroma njego-vemu zakonitemu zastopniku prosto, obrniti se za odloko do instan-ce, zakonito poklicane v poravnanje sporov iz delovnega, učnega ali mezdne razmerja; ta odloka more v ozira vrednih primerih nado-meščati privoljenje.

§ 102a.

Razen primerov, navedenih v § 120., more štirinajstdnevno od-poved vajenec, oziroma njegov zakoniti zastopnik opraviti tudi tedaj, kadar se pred instanco, oznamenjeno v § 102., nedvomno do-kaže, da je gospodar nasproti vajencu zakrivil več časa trdo ali kri-vično ravnanje, ne da bi se to dejanje pokazalo za grdo ravnanje,

— 219 —

katero bi po § 101., točka 2, lit. b), vajencu dalo pravico, takoj raz-vezati učno razmerje.

Na ta primer se ne uporabljajo določila § 102., alineja 2, 3 in 4.

Gorenja §§ 102. in 102a) dajeta vajencu pravico, da sme pod določenimi pogoji odpovedati učno razmerje in gospodarja zapustiti potem, ko mu je štirinajst dni poprej odpovedal. Gospodar napram vajencu nima take pravice, kajti § 77. obrt. reda, ki določa štirinajst-dnevni odpovedni rok, ne velja za vajence (§ 104a). Učno razmerje sme gospodar pred pogojenim časom razdreti samo iz vzrokov, ki so naštet v § 101., točki 1., sicer pa mora obdržati vajenca do konca dogovorjenega učnega časa. Ako bi ga brez veljavnega vzroka od-pustil poprej, mora poravnati vsled tega nastalo škodo, kakor določa § 87. obrtnega reda.

O pristojnosti oblastev za prepire iz delovnega, učnega ali pla-čilnega razmerja glej opazko pri § 87. obrtnega reda.

§ 103.

Kdaj mine učna pogodba.

Pogodba mine ne samo s koncem obrtovanja ali s smrtjo vaje-nčev, ampak tudi s smrtjo gospodarjevo, nadalje če gospodar popusti obrt, slednjič če eden ali drugi postane nesposoben izpolnjevati pre-vzete dolžnosti.

§ 103a.

Kadar pripada vajenec kaki zadrugi, tedaj je v primerih, v katerih je bilo učno razmerje brez vajenčeve krivde razvezano, pre-den poteče učni čas, naloga zadruge, kolikor mogoče skrbeti za to, da se vajenec namesti pri kakem drugem, v zadrugo vpisanem go-spodarju.

O sklepanju nove učne pogodbe se mora že dovršeni učni čas primerno vračunati.

Poleg tega ima zadruga dolžnost, kadar bi v primerih, ki nasta-nejo po §§ 101., 102., 102a in 103., ne bilo mogoče pravočasno dobiti izjave zakonitega mladoletnega vajenca, nadomestiti to izjavo.

V slučaju, da vajenec ali gospodar umre, preneha učno raz-merje takoj, in sicer tudi tedaj, ako se obrt nadaljuje na račun vdove ali nedoletnih dedičev. Vajenec more sicer v zadnjem slučaju še ostati v učenju pri dotičnem obrtnem podjetju, toda le na podlagi nove učne pogodbe, in ako so tudi vnaprej dani pogoji za zadostno nadzorstvo in povoljno obrtno izobrazbo.

Učno razmerje preneha nadalje takoj samo ob sebi, ako gospo-dar prostovoljno ustavi obrt, ako se mu je vzela obrtna pravica